

Fra: Aksjonsgruppa for Barnehageopprør 2016

Til: Kunnskapsdepartementet

HØRING OM NY RAMMEPLAN FOR BARNEHAGENS INNHOLD OG OPPGAVER

Vi viser til høring av 20. oktober 2016 fra Kunnskapsdepartementet med frist for synspunkter og kommentarer innen 20. januar 2017. I det følgende vil Aksjonsgruppa for Barnehageopprør 2016 komme med våre synspunkter på høringsutkastet.

Rammeplanens formål og målgruppe

Gjeldende rammeplan har en innledning hvor rammeplanens formål kommer tydelig fram:

«Målet med rammeplanen er å gi styrer, pedagogiske ledere og det øvrige personalet en forpliktende ramme for planlegging, gjennomføring og vurdering av barnehagens virksomhet. Rammeplanen gir også informasjon til foreldre, eier og tilsynsmyndighet» (KD, 2011, s. 4).

Aksjonsgruppa for Barnehageopprør foreslår at denne formuleringen tas med i den nye rammeplanen. Den innebærer en vesentlig avklaring som bør med også i ny rammeplan: Rammeplanens formål er å være en forpliktende ramme for personalets arbeid. Overfor eiere, foreldre og tilsynsmyndighet skal rammeplanen ha en informativ funksjon. Dette bør ikke bare skrives inn i ny rammeplan, utkastet bør også gjennomgå med dette i mente. En rammeplan bør begrense seg til å være nettopp det, dersom den skal kunne fungere som et godt arbeidsdokument for personalet. Avsnitt og kapitler som har andre funksjoner bør tas ut.

Ansvar og roller

Av ovenfor nevnte grunn bør kapittel 6 i høringsutkastet gjennomgå grundig, og vurderes å kuttes. Intensjonen med kapittel 6 antar vi er å beskrive ansvarsfordelingen mellom dem rammeplanen skal være et arbeidsdokument for, personalet i barnehagen. Dette mener vi oppnås bedre i tredjeutkastet fra rammeplanutvalget ledet av Elin Eriksen Ødegaard, enn i det utkastet til ny rammeplan som nå foreligger. I tredjeutkastet beskriver man hva barnehagen som helhet skal arbeide for, hva barnehagelærere skal ha et særlig ansvar for og hva hele personalet skal gjøre, både når det gjelder omsorg, lek, læring og arbeidet med fagområdene.

Høringsutkastet er for utydelig på hvem som har det faglige og etiske ansvaret i barnehagen. Dersom kapittel 6 mot formodning beholdes, ber vi derfor innstendig om at følgende setning tas inn: «Styreren og de pedagogiske lederne har det overordnede faglige og etiske ansvaret

for kvaliteten på barnehagetilbudet». Dette vil virke klargjørende når det juridiske ansvaret for kvaliteten så tydelig plasseres hos eier i høringsutkastet som foreligger.

I en rammeplan kan det ikke stå at «det forutsettes derfor at barnehageeieren vektlegger de ansattes faglige og pedagogiske vurderinger i sin styring» (rammeplanutkastet, s. 17). En slik instruks hører hjemme i en annen type tekst, jf. det vi skriver over om rammeplanens formål. Rammeplanen bør ikke utvikles slik at den kan fungere som en sjekklister for eier og tilsynsmyndighet. Denne funksjonen kan faktiske sjekklister oppfylle bedre. Rammeplanen må slik vi ser det fortsette å være en juridisk ramme for de faglige og etiske vurderingene som personalet tar, ut fra hensynet til barnets beste jf. Grunnlovens § 104. At den er en ramme, innebærer at den er så åpen at den gir personalet reelt handlingsrom og dermed en mulighet til å tilpasse sin praksis til den barnegruppa de har ansvar for til enhver tid. Bare slik kan barns og foreldres rett til medvirkning realiseres.

Fagkunnskapenes betydning

Gjeldende rammeplan understreker betydningen fagkunnskap har for barnehagens kvalitet. Under utdypingen av barnehagens samfunnsmandat står det at: «Barnehagen skal ha de fysiske, sosiale og kulturelle kvaliteter som til enhver tid er i samsvar med eksisterende kunnskap og innsikt om barndom og barns behov» (KD, 2011, s. 8). Fagkunnskapenes rolle har ikke blitt mindre viktig i barnehagesektoren og sitatet bør derfor tas med over i ny rammeplan. Vi oppfordrer til at denne setningen videreføres i ny rammeplan og at den suppleres med dette fra Ødegaard-utvalgets tredjeutkast:

«Personalet må bruke sin kunnskap og erfaring om barn og barndom, og må ikke minst hente kunnskap om hva som er barns beste fra barna selv gjennom å få fatt i fortellinger om hva som gir verdi i deres liv her og nå.» (s. 6)

Metodeansvaret

I dag er det kun for stillingene pedagogisk leder og styrer at det stilles krav til en utdanning som gir kompetanse til å lede det faglige og etiske arbeidet i barnehager, barnehagelærerutdanning. Det er dermed slik at barnehagelærerprofesjonen i stor grad forvalter det samfunnsmandatet departementet gir barnehagen.

Å iverksette en rammeplan, både en ny og å videreutvikle arbeidet med rammeplanen når den har fått gjelde en tid, krever omfattende læreplanforståelse og inngående kjennskap til de øvrige relevante juridiske føringer, etiske tenkemåter og fagkunnskap om å lede barnegrupper og barnehagens personale. Det krever også nær kjennskap til den enkelte barnegruppe og andre lokale forhold. Det er derfor åpenbart at det er styrerne og de pedagogiske lederne som må ha ansvaret for de etiske og faglige vurderingene. Disse vurderingene bør gjøres i tett samarbeid med det øvrige personalet slik at de kan bidra med sin kompetanse og kjennskap til barnegruppa. Styrerne og de pedagogiske lederne kan ikke

reduseres til en gruppe som det fra departementshold forutsettes at eiere «lytter til» når de styrer. Barnehagelærerne må få handlingsrom til å realisere samfunnsmandatet i tråd med eksisterende kunnskap og innsikt om barndom og barns behov.

Høringsutkastet er ikke tydelig nok på hvor metodeansvaret og ansvaret for både de daglige og de overordnede etiske og faglige vurderingene skal ligge. Derfor må denne presiseringen fra gjeldende rammeplan tas med inn i den nye rammeplanen: «Den enkelte barnehage står fritt til å velge metoder og omfang ut fra lokale forutsetninger og behov» (KD, 2011, s. 53). Metodeansvaret og det faglige og etiske ansvaret må ligge hos dem som har fagkunnskapene til å forvalte dette ansvaret, barnehagelærerne. Dette er også helt i tråd med tankene for skolen i Meld. St. 28 (KD, 2015-2016). Vi oppnår ikke økt kvalitet i barnehagen gjennom at barnehagelærere fratras tillit og ansvar. Det er særlig uforståelig hvorfor barnehagelærernes faglige og etiske ansvar tones ned i høringsutkastet sammenlignet med gjeldende rammeplan, når Stortinget nettopp har vedtatt en tillitsreform for skolelærere.

Barnas beste

La oss først presisere at det ikke finnes noen raske og enkle måter å tolke eller realisere «barnets beste» på. Dette er et arbeid som er krevende og som må gjøres kontinuerlig av barnehagens personale, under ledelse av barnehagelærerne. Dette arbeidet må alltid gjøres i dialog med barna selv og med deres familier.

Hensynet til «barnas beste» skal være et førende og gjennomgående hensyn i hele rammeplanen, slik det er nedfelt i barnehageloven og i Grunnloven. Dette bør tydeliggjøres gjennom at § 104 i Grunnloven gjengis og utdypes i ny rammeplan:

«Barn har krav på respekt for sitt menneskeverd. De har rett til å bli hørt i spørsmål som gjelder dem selv, og deres mening skal tillegges vekt i overensstemmelse med deres alder og utvikling.

Ved handlinger og avgjørelser som berører barn, skal barnets beste være et grunnleggende hensyn.

Barn har rett til vern om sin personlige integritet. Statens myndigheter skal legge forholdene til rette for barnets utvikling, herunder sikre at barnet får den nødvendige økonomiske, sosiale og helsemessige trygghet, fortrinnsvis i egen familie.»

Høringsutkastet bør gjennomgås med det formål å sørge for at Grunnlovens § 104 gjennomsyrrer hele teksten. Vi mener det vil måtte føre til endringer der leken, fagområdene, dokumentasjon og vurdering omtales. Når barn blir spurt om hva de mener er viktig og meningsfullt i barnehagen er det leken de er opptatt av, nærmere bestemt den leken barna selv definerer som lek. Derfor bør Grunnlovsparagrafen over medføre at denne formuleringen fra Ødegaard-utvalgets forslag tas med i ny rammeplan: «Barn har rett til lek som ikke har andre formål enn det som gir glede i barnefelleskapet».

Aksjonsgruppa for Barnehageopprør 2016 foreslår også at barndommens egenverdi omtales under en egen overskrift under «Barnehagens verdigrunnlag», slik det gjøres i Ødegaard-utvalgets tredjeutkast.

Vi foreslår videre at fagområdene gjennomgås med tanke på om de gir nok rom for barnas egne erfaringer og meninger, slik vi er forpliktet til gjennom Grunnloven. Det samme mener vi bør gjøres i kapitlene «Dokumentasjon» og «Vurdering». Slik vi ser det ivaretar gjeldende rammeplan Grunnlovens § 104 bedre enn høringsutkastet gjør, særlig med tanke på respekt for barns menneskeverd og personlige integritet. Derfor foreslår vi at følgende formuleringer fra gjeldende rammeplan tas med i ny rammeplan:

«Et etisk perspektiv må legges til grunn ved dokumentasjonen av barns lek, læring og arbeid. Både barn og foreldre kan reagere dersom for mye av det som barn sier og gjør blir gjort til gjenstand for skriftlig observasjon og vurdering.» (KD, 2011, s. 53)

Og:

«Barnehagen skal normalt ikke vurdere måloppnåelse hos enkeltbarn i forhold til gitte kriterier» (KD, 2011, s. 56).

Sistnevnte presisering er også i tråd med Stortingsflertallets vedtak 789 fra 7. juni 2016. Her er Stortinget tydelig på at det ikke er ønskelig med økt dokumentasjon, kartlegging og måling av det enkelte barn:

«Stortinget ber regjeringen komme tilbake med forslag om nytt § 2 første ledd i barnehageloven som ivaretar et eventuelt behov for lovhjemling av barnehagens behandling av personopplysninger, men som på ingen måte legger til rette for mer dokumentasjon, kartlegging og måling av det enkelte barn».

Rammeplanen er forskrift til Lov om barnehager, og bør følgelig heller ikke åpne for mer dokumentasjon, kartlegging og måling av det enkelte barn enn gjeldende lov og Stortingets intensjon for den gjør.

Grunnloven er vår høyeste rettskilde, og dermed kan ikke rammeplanen være uklar i spørsmålet om barnas personlige integritet. Aksjonsgruppa for Barnehageopprør 2016 foreslår derfor at setningen «Barn har rett til vern om sin personlige integritet» tas med i ny rammeplan, og at denne plasseres under kapitlene om dokumentasjon vurdering.

Barnehagens arbeidsmåter

Teksten i Kapittel 4. «Barnehagens arbeidsmåter» virker etter vår mening uferdig og feilplassert, hvis vi ser bort fra selve innledningen. De to punktene som trekkes frem, «Krav til progresjon» og «Barnehagens digitale praksis» er ikke først og fremst arbeidsmåter, slik vi ser det.

Det er positivt og nødvendig at digital dømmekraft blant personalet trekkes frem i høringsutkastet, for på dette området må det ligge klare føringer slik at barns rett til vern om

personopplysninger og personlig integritet ivaretas i alle barnehager. Dette bør imidlertid plasseres under kapittel 6. «Ansvar og roller», på samme måte som personvern og taushetsplikt. Å snakke med barn om prinsipper for digital dømmekraft mener vi er prematurt for de aller fleste barnehagebarn. Det er uklart hvilke prinsipper det her er snakk om, men vi antar dette omhandler etiske prinsipper knyttet til hvilken informasjon man deler om seg selv og andre på nett. Så vidt oss bekjent er det sjelden barnehagebarn deler noe som helst på nett. Dette bør de heller ikke introduseres for i barnehagen. Vi foreslår at setningen om å snakke med barn om prinsipper for digital dømmekraft ikke tas med i ny rammeplan. Vi mener videre at det bør være opp til den enkelte barnehage å vurdere om digitale verktøy tilfører det pedagogiske arbeidet noe verdifullt i barnehagealder som ikke kan skapes på andre måter. I den grad man har en digital praksis i barnehagen bør den plasseres og kommenteres under fagområdet Natur, miljø og teknologi.

Vi foreslår at følgende tekst tas inn under arbeidsmåter:

«Valg av arbeidsmåter avgjøres av den enkelte barnehage som en selvstendig pedagogisk virksomhet. Arbeidsmåtene skal være til barnets beste og i tråd med rammeplanens mål og innhold».

Mangfold og respekt

Når det gjelder kulturelt og språklig mangfold er høringsutkastets fokus, slik vi leser det, hovedsakelig på å feire forskjellighet. Det er positivt at «Barn skal få oppleve at det finnes mange måter å tenke, handle og leve på» (høringsutkastet s. 4). Men vi mener det er problematisk at det samiske urfolk, nasjonale minoriteter og andre minoriteter ikke lengre løftes fram som grupper med rettigheter og som en selvsagt og viktig del av den norske befolkningen. Det samiske urfolket er nå redusert til noe barna skal få kjennskap til, utover dette omtales urfolket kun i forbindelse med samiske barnehager.

Vi mener det er dypt problematisk at maktperspektivet ikke er tatt med under «Mangfold og respekt». Vi foreslår derfor at man i ny rammeplan knytter dette temaet opp til formålsparagrafens føring: «Barnehagen skal motvirke alle former for diskriminering». Erkjennelsen av, og det pedagogiske arbeidet med, at alle barnehagebarn er medborgere i et samfunn hvor de får eller fratras privilegier på bakgrunn av sine minoritets- og/eller majoritetsposisjoner, er en viktig del av barnehagens brede samfunnsoppdrag. Arbeidet med å motarbeide diskriminering og rasisme er en del av dette oppdraget.

Fagområdene

Det er positivt at fagområdene i stor grad er beholdt uendret. Men departementets målsetning om å lage en kort rammeplan har fått negative konsekvenser i denne delen av høringsutkastet. Vi mener, som nevnt innledningsvis, at Ødegaard-utvalgets forlag om å presisere hva som er barnehagens oppgaver, barnehagelærernes særlige ansvar og hva hele

personalet skal gjøre i forbindelse med fagområdene, bør tas med i ny rammeplan. Vi mener også at barnehagens grunnverdier bør gjennomsyre alle fagområdene, og etterlyser at dette gis større plass der:

- Barns erfaringer og meninger, og forpliktelsen til å lytte til disse.
- Den estetiske dimensjonens betydning
- Den kroppslige dimensjonens betydning
- Materialers og roms betydning
- Lekens betydning

Vi støtter også Geir Winjes høringssvar hvor han foreslår at det i fagområdet «Etikk, religion og filosofi» presiseres at barn skal erfare at eksistensielle spørsmål kan utforskes, men at personalet har et ansvar for at barn ikke blir ledet inn i lojalitetskonflikter mellom hjem og barnehage.

Vi er kritiske til at det i høringsutkastet presiseres at fagområdene er de samme som fagene i skolen. Det er de jo ikke, rent faktisk, om man leser dem på mer enn overskriftsnivå, og det skal de heller ikke være. Denne presiseringen er et politisk mål for noen partier, men hører altså ikke hjemme i en rammeplan.

Er høringsutkastet et tydeligere styringsdokument?

Høringsutkastet er mindre tydelig enn gjeldende rammeplan både når det gjelder rammeplanens formål, målgrupper og hvem som har det etiske og faglige ansvaret for barnehagens praksis. Høringsutkastet er et styringsdokument som svekker fagfolks mulighet til å gjøre faglige og etiske vurderinger og det åpner opp for mer styring utenfra. Det er dypt problematisk fordi barns og foreldres rett til medvirkning realiseres i alle de små møtene mellom mennesker som foregår hver eneste dag i barnehagen. Ansvaret for dette må ligge hos personalet og arbeidet med dette må ledes av de som har kunnskapsgrunnlaget og profesjonsetikken til det, barnehagelærerne.

Fungerer høringsutkastet som et velegnet arbeidsdokument for barnehagepersonalet?

Vi kan ikke se at forslaget slik det står i dag er velegnet som et arbeidsdokument for barnehagepersonalet. Den utstrakte bruken av «skal» og en lang kravliste virker mer som en stillingsinstruks enn et pedagogisk styrings- eller arbeidsdokument. Som tidligere påpekt må de som arbeider i barnehagen gis tillit i sine pedagogiske avgjørelser hvis man ønsker å utvikle pedagogiske kvalitet og ikke kun en «barnehagefabrikk». Etter vårt syn er dagens rammeplan et langt mer velegnet arbeidsdokument for barnehagen enn dagens høringsforslag.

For at den nye rammeplanen skal bli et godt arbeidsdokument for barnehagene blir det nå avgjørende at hørings svarene leses grundig og at innspill fra de som kjenner faget og barnehagearbeid tas til følge. Aksjonsgruppa for Barnehageopprør 2016 har registrert at det har kommet inn mange hørings svar. Vi stiller oss spørrende til om det er satt av nok tid til behandlingen av disse hørings svarene til at den demokratiske prosessen blir reell. Departementet opplyser på sine sider at forskriften skal fastsettes Medio mars. Vi oppfordrer på det sterkeste til at denne datoen endres slik at sektoren kan bli hørt i dette viktige spørsmålet.

Ivaretar høringsutkastet barnehagens brede samfunnsmandat?

Høringsutkastets mange «skal» gjør denne teksten mindre fleksibel i møte med samfunnsendringer enn hva gjeldende rammeplan er. Barnehager er, i likhet med samfunnet for øvrig, i stadig raskere endring. Det kan føre til at den nye rammeplanen raskt blir utdatert. Vi vil også minne om innvendingene vi redegjorde for under «Mangfold og gjensidig respekt».

Hvilke deler av rammeplanen bør utdypes i veiledningsmateriell?

Rammeplanen bør ikke utdypes i form av temahefter. Det er verken departementet eller direktoratets rolle å utvikle faglitteratur eller å peke på hvem som skal få lov til å lage faglitteratur om gitte tema. Men det må settes av nok midler til at høgskole- og universitetssektoren kan utvikle kurs og videreutdanninger som bidrar til at barnehagelærerne får støtte til sitt arbeide med å lede tolknings- og implementeringsarbeidet i barnehagene. Ett eksempel på slike videreutdanninger er studiene i Pedagogisk utviklingsarbeid (PUB-studiene) som ble holdt av mange høgskoler i årene etter at dagens rammeplan ble gjort gjeldende. I tillegg må det settes av tilstrekkelig med vikarmidler slik at tolknings- og implementeringsarbeidet ikke går utover bemanningstettheten, ei heller barnehagelærertettheten, i barnehagene. Det vil også bli nødvendig med midler til at barnehagene kan ha personalmøter etter stengetid slik at alle i personalet får et eierforhold til den videreutviklede praksisen personalet skal utvikle som følge av den nye rammeplanen.

Vi takker for muligheten til å komme med innspill!

Vennlig hilsen Aksjonsgruppa for Barnehageopprør 2016

v/ Åse Wedø Tronvoll, Constance Elmenhorst, Iselin Dagsdotter Sæterdal, Kjetil Gryting, Palma Annette Kleppe, Anniken Lind, Ann Merete Otterstad, Brit Nordbrønd, Eivor Evenrud, Frode Thorjussen og Mona-Lisa Angell.